

Faglige Fællesskaber – Fremtidens videnscenter for FGU

Forberedende Grunduddannelse (FGU) er sat i verden for at guide, støtte og vise vej for unge under 25 år uden en uddannelse eller job og på den måde være hovedvejen for denne målgruppe på deres vej mod en ungdomsuddannelse eller beskæftigelse.

FGU skal være en del af løsningen på, at "Selv om der gennem årene er iværksat en lang række initiativer på områder, er der fortsat en stor gruppe på op til 50.000 unge under 25 år, der ikke har en ungdomsuddannelse, og som hverken er i beskæftigelse eller i gang med en ungdomsuddannelse"¹, som er omdrejningspunktet for arbejdet i reformkommissionen, der er nedsat af Regeringen for at se på reformer, der tager hånd om komplekse udfordringer.

Det er en helt central samfundsopgave at løfte unge uden uddannelse og job, men det er også en kompleks udfordring. Derfor sætter FGU-reformen fokus på, at opgaven løses tæt på de unge. FGU består af 27 institutioner med i alt 86 mindre skoler. Nærheden har været et omdrejningspunkt i reformen og er det også hver dag på institutionerne/skolerne. Nærhed er afgørende for at nå de unge, som ellers har svært ved at flytte sig for en uddannelse eller job. Selv om FGU-enhederne er små, så er det afgørende for at lykkes med at løfte de unge, at der er et stærkt fagligt miljø, som er klædt på til arbejdet med den brede målgruppe på FGU, og det er her opgaven bliver mere kompleks. FGU er en anderledes og meget ambitiøs reform, som sætter spot på, at tiltag, skoler og undervisning skal være fleksible og tilpasses de unge. For at sikre de stærke faglige miljøer, er vi nødt til at tænke understøttelsen af de faglige miljøer helt anderledes og lige så ambitiøst, for at sikre, at de er bæredygtige og stærke.

Det er en vedvarende og stor opgave at udvikle og bevare fagligheden på små skoler og samtidig trække i en fælles national retning, hvor de 3 nationale retningsgivende mål er fremmøde, trivsel og overgange. Den lokale kollegiale sparring kan være udfordret, da en institution ofte alene har en underviser i det pågældende fag eller faglige tema. Dette er særligt vanskeligt, når medarbejderne på FGU sammen skal udvikle en helt ny professionsidentitet for at løse den nye opgave.

Dette arbejde ønsker FGU Danmark at understøtte ved at etablere netværk blandt og på tværs af FGU-institutionernes medarbejdere og ledere under overskriften "Faglige Fællesskaber".

De Faglige Fællesskaber skabes i regi af FGU Danmark, som skal være et nyt og anderledes videnscenter på tværs af alle FGU-institutioner, som skal understøtte udvikling og fastholdelse af stærke professionelle, faglige miljøer på alle FGU-institutioner helt tæt på de unge og praksis. Arbejdet skal understøtte opfyldelsen af uddannelsens formål, som er²:

- Forberedende grunduddannelse skal give eleven viden, kundskaber, færdigheder, afklaring og motivation til primært at gennemføre en ungdomsuddannelse eller alternativt opnå ufaglært beskæftigelse
- Forberedende grunduddannelse skal gennemføres i et inkluderende læringsmiljø, hvordan undervisningen bygger på åndsfrihed, ligeværd og demokrati og har til formål at bidrage til at

¹ Kommissoriet for Reformkommissionen

² [Lov om forberedende grunduddannelse](#) §1 og §2

- Styrke elevens selvstændighed og faglige, personlige og sociale udvikling og kompetencer
- Styrke elevens samfundsengagement, demokratiske dannelse og kompetencer til aktiv deltagelse i demokratiet og samfundslivet som ligeværdig borger i et demokratisk fællesskab
- Give eleven erfaringer med samarbejde og arbejdsforholdene på en arbejdsplads og kendskab til rettigheder og pligter i arbejdslivet og
- Fremme elevens mulighed for social mobilitet og for at udvikle sit potentiale fuldt ud

Strukturen og organiseringen af de faglige fællesskaber er inspireret af teorien bag og metoderne i aktionslæring, som er en metode til at skabe værdi, innovation og udvikling på et individuelt og et organisatorisk niveau. Metoden inviterer deltagerne til at reflektere i et lærende fællesskab over deres praksis for derved at skabe forandringen i deres daglige arbejde. Samtidig tager strukturen og organiseringen afsæt i den foreløbige viden og erfaringer fra evaluerings- og følgeforskningsprogrammet³ om FGU samt den gennemførte kompetenceudvikling på FGU-institutionerne, som bl.a. viser, at:

- Fælles forståelse af målgruppen, FGU's kerneopgave og de pædagogiske og didaktiske principper kræver forhandlinger, erfaringsudveksling og fælles refleksion over kerneopgaven.
- De 15 didaktiske principper danner en ramme om lærernes opgave, og det vil i høj grad være i arbejdet med at oversætte principperne til den pædagogiske praksis, at forståelser og forhandlinger finder sted.
- Det er centralt for kompetenceudviklingen, at kompetenceudviklingsforløbene er undervisnings- og praksisnære, så eksempler kan bruges direkte i lærernes undervisning.
- Det vurderes som nyttigt, når kompetenceudviklingen har givet tid og rum til, at medarbejderne kan sparre med hinanden.
- Systematisk videndeling mellem lærerne er et nyttigt greb til at understøtte lærernes opgaveløsning.
- Det kan være med til at understøtte udvikling af didaktikken, at den pædagogiske ledelse "går tæt på" medarbejdernes opgaveløsning
- Medarbejderinddragelse er centralt ift. at understøtte udvikling af didaktikken.
- Kvalificeret organisering af lærernes samarbejde kan være med til at understøtte FGU-didaktikken og opbygningen af en fælles profession⁴.

På baggrund af denne viden og disse erfaringer samt et ønske om at styrke og understøtte den fremtidige udvikling af FGU består Faglige Fællesskaber af følgende delelementer:

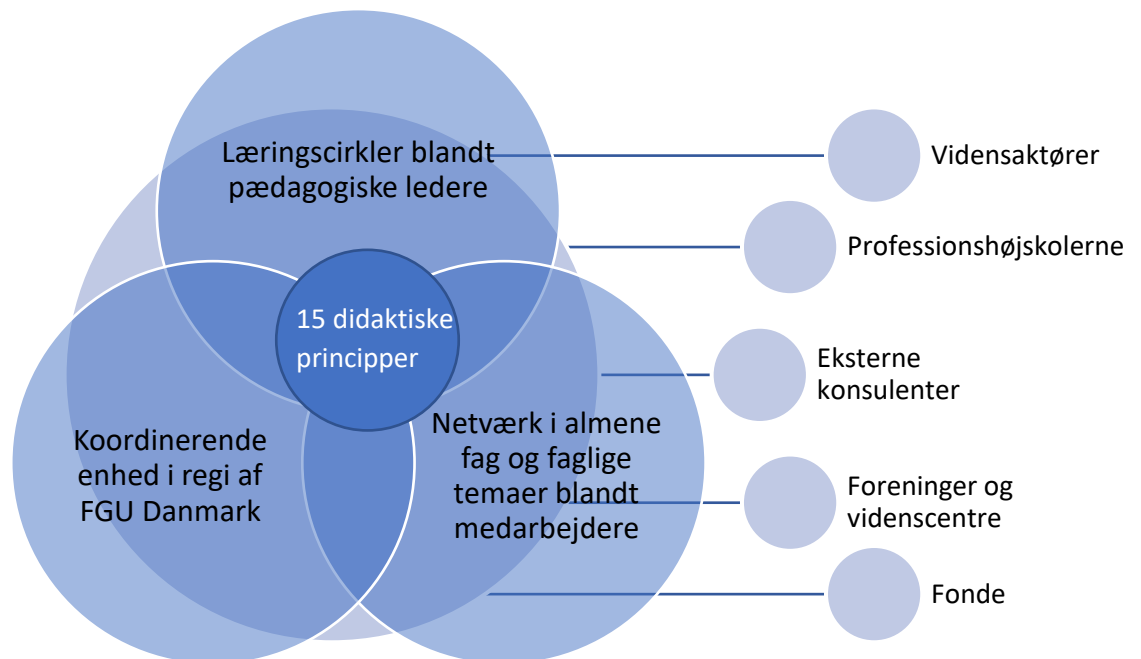
- **Læringscirkler på tværs af ledere** med pædagogisk ansvar på FGU-institutionerne
- **Netværksgrupper på tværs af alle medarbejdere** på FGU-institutionerne i de almene fag, faglige temaer og øvrige centrale områder ift. FGU med de 15 didaktiske principper som overordnet ramme
- **Koordinerende enhed** i regi af FGU Danmark, som skal sikre den overordnede nationale koordinering af læringscirklerne, netværk blandt medarbejdere og videndeling.
- **Konkrete projekter**
- **Advisory Board**

³ [1. delrapport: Målgruppen for FGU og KUI](#) og [delrapport 2: Implementeringen af FGU](#)

⁴ Praksisrettet materiale til 2. delrapport i evaluerings- og følgeforskningsprogrammet til FGU

Arbejdet med de Faglige Fællesskaber understøttes af forskellige eksterne samarbejdspartnere, som bidrager til løbende vidensopsamling og -omsætning, facilitering, faglige input mv.

Tilsammen udgør indsatserne en nytænkt form for videnscenter, som er organiseret og forankret med afsæt i den helt særlige måde FGU understøtter de unge på og understøtter visionen om, at FGU er pioner i en ny didaktik, hvor opgaven er at kunne spænde over en bred faglighed og en vigtig dannelsesopgave for en mangfoldig elevgruppe.

Videnscentret skal ses i sammenhæng med verdensmål #4 Kvalitetsuddannelse, som handler om at sikre alle lige adgang til kvalitetsuddannelse og fremme alles muligheder for livslang læring⁵, idet videnscentret skal bistå FGU-institutionerne i det løbende pædagogiske kvalitetsløft og den nye pædagogiske tilgang, som FGU-reformen indebærer, herunder i forhold til udviklingen og implementeringen af et praksisrettet, inkluderende læringsmiljø med fokus på den enkelte unges personlige, sociale og faglige behov.

Herunder er elementerne i videnscentret beskrevet yderligere.

Elementer i videnscenteret

1. Læringscirkler for ledere med pædagogisk ansvar

Lederne med pædagogisk ansvar er omdrejningspunktet for den nære ledelse og sikringen af de stærke faglige miljøer på FGU-institutionerne. Lederne med pædagogisk ansvar er på den måde nøglepersoner for implementeringsarbejdet med FGU.

Forskning peger på, at succesfuld pædagogisk ledelse er kendetegnet ved elevcentreret ledelse, hvor ledelsen formår at have fokus på arbejdet med elevernes læring i alle daglige ledelsesmæssige

⁵ <https://www.verdensmaalene.dk/maal/4>

prioriteringer og handlinger og at lederen bidrager til at kvalificere den måde, som lærerne arbejder med at forbedre undervisningen og elevernes læringsmuligheder på⁶.

For at understøtte ledelsen med pædagogisk ansvar på FGU-institutionerne etableres 5 læringscirkler, én pr. region, bestående af lederne med pædagogisk ansvar på de FGU-institutioner, der ligger i regionen.

Hver læringscirkel vil forventeligt bestå af:

- Repræsentanter for 5-6 FGU-institutioner
- Ca. 15 ledere med pædagogisk ansvar
- 1 tovholder

Læringscirklerne etableres for de ledere med pædagogisk ansvar for at understøtte lokal forankring samt et afgørende ledelsesmæssigt ophæng i forhold til udviklingen af FGU-sektoren i et nationalt perspektiv.

Formålet med læringscirklerne er først og fremmest at bidrage til et kompetenceløft af FGU-sektoren, som omsættes til handling gennem efterfølgende indsatser direkte til gavn for de unge⁷.

I læringscirklerne arbejder ledere med pædagogisk ansvar med at udvikle og afprøve metoder i forhold til de 15 didaktiske principper for FGU. Indsatsen baseres på metoden *læringscirkler* for at skabe en høj grad af deltagelse og fokus på praksis.

Arbejdet i læringscirklerne bidrager til:

- Fælles vidensudvikling på tværs af FGU-sektoren med afsæt i de 15 didaktiske principper, herunder fælles forståelse og udfoldelse af principperne
- Sikring af et ledelsesmæssigt ophæng i udviklingen af FGU
- Behandling, udvikling og omsætning af viden om FGU i et frem- og tilbageløb mellem læringscirklerne og netværk blandt medarbejderne
- Rum til refleksion og gentænkning af egen og andres praksis
- Udarbejdelse og afprøvning af konkrete praksisrettede materialer, som kan understøtte institutionernes arbejde med elevernes læring og progression på institutionerne
- Mulighed for at drøfte og afprøve viden inden for udvalgte områder
- Ejerskab og relevans for den enkelte og fællesskabet
- Oplæg til udviklingsindsatser med afsæt i problemstillinger eller tegn på lovende praksis fra praksis
- Forankring af arbejdet på FGU-institutionerne.

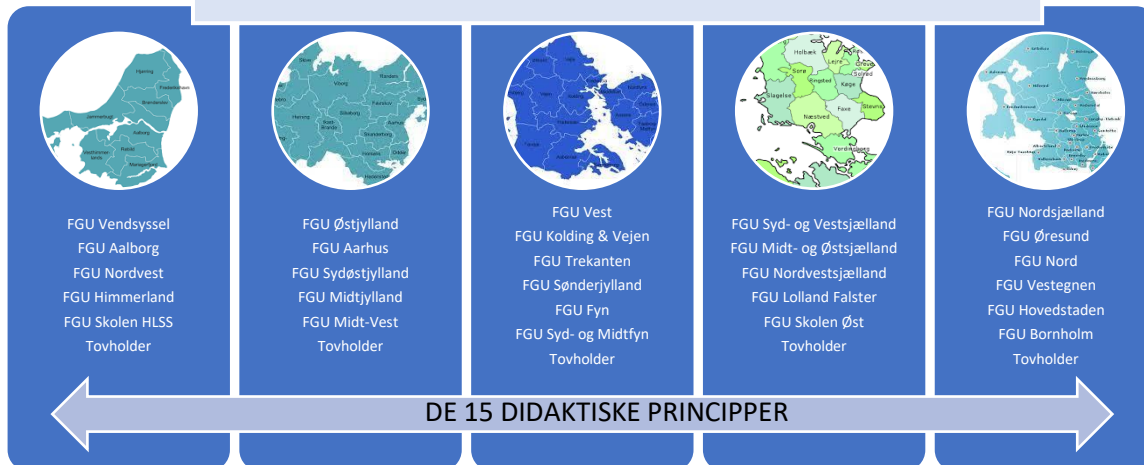
Der foretages løbende en vidensindsamling af arbejdet i læringscirklerne. På den baggrund udarbejdes skabeloner, værktøjer, materialer mv., som har til formål at understøtte FGU-institutionernes arbejde.

Læringscirklerne fungerer samtidig som bindeled til regionale/nationale netværk på tværs af medarbejderne, som etableres i forlængelse af læringscirklerne (læs mere under afsnit 2 "Netværk blandt medarbejdere"). I hvert netværk indgår en leder med pædagogisk ansvar, for at sikre et frem- og tilbageløb af viden mellem læringscirklerne og netværkene.

⁶ [Vidensnotat Pædagogisk ledelse.pdf \(emu.dk\)](#)

⁷ [Vidensnotat Pædagogisk ledelse.pdf \(emu.dk\)](#)

LÆRINGSKIRKLER FOR LEDERE MED PÆDAGOGISK ANSVAR

Læringscirkler som udviklingsmetode

I læringscirkelarbejdet indgår både kompetenceudvikling af pædagogiske ledere og ansatte samt udvikling og afprøvning af konkrete metoder og udbredelse af viden og erfaringer til andre FGU-institutioner.

Metoden trækker på "forskningscirkler", som er en svensk metode, som blev udviklet i 1970'erne med det formål at skabe et møde mellem forskningsbaseret og erfaringsbaseret viden. Cirklerne skaber et rum til fælles refleksion over praksis og de udfordringer, som cirkelns deltagere oplever i deres hverdag.

Metoden er fx anvendt som led i satspuljeprojektet Brug for Alle Unge, hvor UU-vejledere i perioden 2015-2018 arbejdede med fokus på vejledning af unge.

I cirklerne sidder praktikere, som sammen med den tilknyttede forsker/facilitator arbejder på at udvikle egen og fælles praksis. Arbejdet i cirklerne skaber et udviklingsprojekt med konkret output samtidig med, at deltagerne bliver kompetenceudviklet og gennem den fælles behandling og udvikling af FGU-praksissen bidrager til at skabe en fælles FGU-professionsidentitet.

2. Netværk blandt medarbejdere

Af den 2. delrapport til evaluerings- og følgeforskningsprogrammet til FGU fremgår det, at medarbejderne efterspørger flere fagspecifikke fællesskaber på tværs af FGU'er, fordi faglærerne ikke altid har mulighed for at sparre med andre faglærere inden for samme faglighed på den enkelte skole⁸.

For at understøtte systematisk videndeling blandt medarbejdere, herunder ind i de enkelte fag og faglige temaer, etableres netværk på tværs af medarbejderne på institutionerne⁹.

⁸ [Implementering-af-FGU-anden-delrapport \(2\).pdf](#)

⁹ FGU Danmark har gode erfaringer med at nedsætte nationale netværk for de ansatte på tværs af institutionerne, hvor de ansatte løbende mødes og videndeler, igangsætter udviklingsindsatser mv. FGU Danmark har på nuværende tidspunkt etableret erfagrupper for økonomi- og administrationschefer, EGU-vejledere, SPS- og ordblindevejledere samt IT-ansvarlige på FGU-institutionerne.

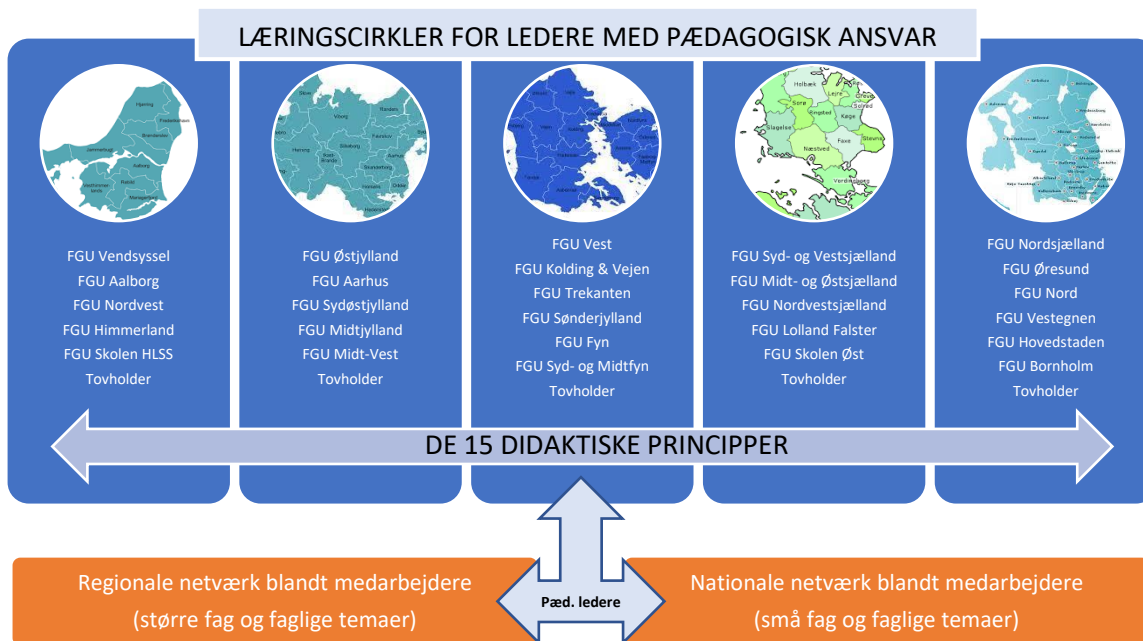
Netværkene etableres enten regionalt eller nationalt med henblik på at sikre netværkenes bæredygtighed¹⁰. Netværkene arbejder ligesom læringscirklerne med de didaktiske principper som overordnet ramme for arbejdet, men med et særligt fokus på at omsætte dette ind i de enkelte fag og faglige temaer samt andre uddannelseselementer, fx det ordblindevenlige miljø og vejledning. For at sikre en kobling mellem arbejdet i læringscirklerne og netværkene organiseres netværkene med 1-2 ledere med pædagogisk ansvar, som understøtter frem- og tilbageløb mellem netværkene og læringscirklerne samt udvikling og afprøvninger af indsatser, materialer mv. på institutionerne. På den måde sikres et ledelsesmæssigt ophæng i alt arbejdet i og med, at de pædagogiske ledere bliver bindeleddet i arbejdet samtidig med, at udviklingsarbejdet tager afsæt i en systematisk og løbende medarbejderinddragelse.

Arbejdet i netværkene drives primært af de deltagende ledere med pædagogisk ansvar og ansatte i de enkelte netværk. Dette skal understøtte et lokalt ejerskab til netværkene og dermed netværkenes bæredygtighed. Den koordinerende enhed i FGU Danmark understøtter netværkene ved at sikre en overordnet koordinering af netværkenes arbejde, så det udbredes og omsættes til generelle udviklingstiltag til gavn for hele FGU-sektoren. Den koordinerende enhed understøtter opstarten af netværkene ift. at sikre et nogenlunde fælles setup på tværs af netværkene ift. metodisk tilgang mv.

Arbejdet i netværkene blandt medarbejdere skal bidrage til:

- Løbende inddragelse af medarbejdernes perspektiver i udviklingen af FGU-didaktikken
- Organisering af lærernes samarbejde og videndeling på tværs af FGU-institutionerne, hvor lederne med pædagogisk "går tæt på" medarbejdernes opgaveløsning
- Løbende behandling, udvikling og omsætning af viden om FGU i relation til de enkelte almene fag, faglige temaer og øvrige områder i FGU i et frem- og tilbageløb med læringscirklerne for ledere med pædagogisk ansvar.
- Rum til refleksion og gentænkning af egen og andres praksis
- Input til udviklingsindsatser med afsæt i problemstillinger fra praksis
- Understøttelse af opbygningen af en fælles FGU-professionsidentitet
- Forankring af arbejdet på institutionerne

¹⁰ Der er fagområder på FGU, hvor det er nødvendigt at skabe et nationalt fagligt niveau, da der kun er få lærere med den faglige profil.

3. Koordinerende enhed

For at sikre koordinering mellem de forskellige elementer i Videnscenteret etableres en koordinerende enhed i regi af FGU Danmark

Koblingen til FGU Danmark skal understøtte den helt nødvendige nationale koordinering, så det sikres, at gode eksempler mv. kommer hele sektoren til gode samt i samarbejdet mellem FGU, kommuner, grundskoler, ungdomsuddannelser, virksomheder m.fl. En del af enhedens arbejde bliver udvikling og drift af en materialeplatform, hvor ansatte på FGU-institutionerne og enheden kan dele gode eksempler mv.

Enheden skal sikre den overordnede understøttelse af de regionale/nationale netværk, læringscirklerne, sikre samling og udbredelse af ny viden og forskning til netværksgrupperne, igangsætte analyser mv. Enheden skal endvidere sikre koblingen til de udviklingstiltag, der kommer fra bl.a. Børne- og Undervisningsministeriet m.fl.

Den koordinerende enhed skal fungere som en samlende enhed for de mange aktører omkring FGU, der enten har til opgave at udvikle den nuværende for eller fremtidssikre skoleformen, så vi hele tiden kan være på forkant med den nyeste viden.

Den koordinerende enhed understøtter også afholdelsen af en FGU-festival for alle ansatte på institutionerne, som afholdes ca. hvert andet år¹¹.

¹¹ Den første FGU-festival blev afholdt i april 2022, hvor 1400 FGU-medarbejdere var samlet og præsenterede best practice for hinanden inden for de almene fag og faglige temaer.

4. Konkrete projekter

Parallelt med arbejdet i læringscirklerne og de regionale/nationale netværk igangsættes forskellige udviklingsprojekter med afsæt i de opmærksomhedspunkter, udfordringer og/eller tegn på best practice, som fremkommer via arbejdet i læringscirklerne og netværkene blandt medarbejderne i FGU. På den måde sikres det, at de igangsatte udviklingsprojekter understøtter konkrete behov i praksis, som kan understøtte vedvarende forbedringer af læringsmiljøet til glæde for de unge.

Projekterne kræver fondsfinansiering.

5. Advisory Board

Der nedsættes et Advisory Board for Videnscenteret, der har til formål at understøtte kvalificering, udbredelse og forankring af arbejdet i samarbejde med de mange aktører omkring FGU'en. Advisory Boardet skal bl.a. bidrage til:

- løbende inddragelse af og input fra FGU'ens samarbejdspartnere
- en faglig sammenhæng på tværs af aktørerne omkring FGU
- input til konkrete udviklingsinitiativer, som kan understøtte FGU-sektoren og samarbejdsaktørers arbejde med målgruppen
- udbredelse af viden